

Watervisie geeft waterplan en GRP sturingskracht

Water en riolering mogen zich verheugen in een toenemende belangstelling. De complexe relaties met ruimtelijke ontwikkelingen, milieu, natuur en recreatie maken het noodzakelijk na te denken welke mate van sturing moet uitgaan van water en riolering. De nieuwe module A500 van de Leidraad Riolering Visie op water in de gemeente biedt hiervoor een handreiking.

Door de verbreding van gemeentelijke watertaken schuift het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) op naar het aandachtsgebied van een waterplan. De vraag rijst of een waterplan nog wel nodig is. Voor beide plannen geldt dat de uitvoering van water- en rioleringstaken een heldere uitleg vragen. Dit veronderstelt een duidelijke visie op waarom water en riolering in de eigen gemeente belangrijk zijn en wat de consequenties van ontwikkelingen zijn op het gebied van ruimte, economie, recreatie, natuur en milieu.

Stuur op andere visies

In module A500 is de watervisie het resultaat van een proces, waarin uiteenlopende belangen en ontwikkelingen bij elkaar zijn gebracht en tegen elkaar zijn afgewogen. De watervisie is bedoeld om richting te geven aan andere (gemeentelijke) visies op het gebied van ruimtelijke ordening, verkeer en vervoer en de invulling van maatregelen in een rioleringsplan, waterplan of andere uitvoeringsplannen. Een watervisie is het aanknopingspunt om het 'stuur' te zetten op ruimtelijke ontwikkelingen. De (nieuwe) Wet ruimtelijke ordening, die 1 juli 2008 van kracht wordt, biedt de kans om met een watervisie invloed uit te oefenen op de verplichte structuurvisie en daarmee op bestemmingsplannen.

Anticiperen op ontwikkelingen

Een watervisie geeft aan hoe een gemeente, of de rijksoverheid zoals in het kader, in grote lijnen wil inspelen op ontwikkelingen om knelpunten te voorkomen. Dit betekent dat op lokaal niveau afgewogen moet worden welke ontwikkelingen van belang zijn en of deze structureel zijn.

Dat het klimaat verandert bijvoorbeeld staat misschien niet meer ter discussie, onzeker is wel met hoeveel meer (hemel)water of juist drogere perioden rekening gehouden moet worden. Een ander voorbeeld is het consequent aanspreken van particulieren op de eigen verantwoordelijkheid een gewenste beleidskeuze of is dit een manier om de eigen publieke problemen af te wentelen?

Benoemen relaties met water

Het stellen van de 'waarom-water-vraag' levert per definitie uiteenlopende gezichtspunten op. De natuurbeschermer zal bijvoorbeeld een andere kijk op flora en fauna in relatie tot water hebben als de leden van een hengelsportvereniging. Voor het ontwikkelen van een visie zal een gemene deler in leidende principes gevonden moeten worden.

Het benoemen van de relaties en daarna het afwegen ervan is een uitdaging op

zichzelf. Is bijvoorbeeld de identiteit van een gemeente gediend met het herstel van oude waterlopen? Hoe krijgt natuur een eerlijke kans bij het inrichten van watergangen? Kan het herstel van een waterstructuur meeliften met ruimtelijke ontwikkelingen? Een overtuigende visie op deze processen is bij uitstek geschikt om de verandering te vertalen naar ruimtelijke plannen, zoals een (voortaan verplichte) structuurvisie.

Speelruimte in lokaal waterbeheer

Met diverse wetten en beleidskaders geeft de rijksoverheid invulling aan water- en rioleringsbeheer. Een gemeente heeft sinds 1 januari van dit jaar de wettelijke zorg voor stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater. De wettelijke kaders bieden echter nog veel ruimte om invulling te geven aan:

- De inrichting van water en riolering
- De ambitie in de kwaliteit daarvan ten opzichte van een wettelijk minimum
- De prioriteit en het tempo van maatregelen
- De wijze en mate van dienstverlening
- Het inrichten van de eigen organisatie
- Het bestendigen van samenwerking
- En niet onbelangrijk: wat het mag kosten.

De watervisie geeft de richting aan de bovengenoemde onderwerpen. Het waterplan en/of het (verbreed) GRP werken vervolgens de koers uit in een uitvoeringsprogramma.

Benoemen onderwerpen watervisie

Abstracte onderwerpen als waterkwaliteit, waterkwaliteit en beheer dienen bij voorkeur gekoppeld te worden aan beelden. Met het "het hebben van droge voeten", "het kunnen zwemmen in helder water" en/of concrete vragen "willen we de natuur terug in de stad?"

is de boodschap van de eigen watervisie beter aan de man te brengen. Tenslotte zijn het die beelden waar inwoners een prijs voor moeten, maar ook willen betalen.

Met het benoemen van onderwerpen geven we aan wat we belangrijk vinden. Ordening en formulering van onderwerpen kunnen het belang en urgentie van dat onderwerp extra benadrukken. Ook de vorm, waarin de visie wordt gepubliceerd, versterkt het belang als communicatiemiddel. Watervisies lenen zich ervoor om indrukwekkend en inspirerend te zijn.

Proces bepaalt smaak

Het ontwikkelen van een visie op water en riolering lijkt in vele opzichten op het bereiden van een maaltijd. Of de watervisie aanspreekt (smaakt), hangt niet alleen af van de presentatie (= recept + ingrediënten), maar bijvoorbeeld ook van de wijze hoe het tot stand komt en hoe de betrokken partijen er in (willen) staan.

Wat biedt module A500?

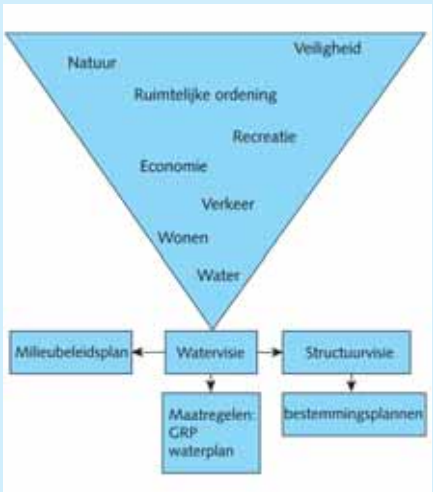
De module A500 zet in op een gemeentelijke watervisie als stuur bij het inspelen op ontwikkelingen. Vanuit water en riolering is de watervisie in te zetten bij de uitwerking van een gemeentelijk rioleringsplan, een waterplan of het waterbeheersplan van een waterschap. Naar buiten toe maakt de watervisie onderdeel uit van plannen op het gebied van bijvoorbeeld ruimtelijke ordening, groenbeheer, verkeer, recreatie en milieu. Module A500 reikt een kapstok aan voor onderwerpen in een watervisie. De balans tussen de structuur (= inhoud), de organisatie van het proces (= organisatie) en de betrokkenheid (= participatie) geeft richting aan de invulling van de watervisie.

Nederland veroveren op de toekomst

Klimaatverandering vraagt om een grondige bezinning op de gevolgen ervan voor allerlei aspecten van de Nederlandse samenleving. Voor de korte en middellange termijn (tot 2020) staan er nationaal, regionaal en lokaal al veel waterbeheerprojecten op stapel. Voor de langere termijn ontbreken die vooralsnog. In dat licht staan we nog voor ingrijpende en lastige keuzes. Droge voeten zijn niet vanzelfsprekend. Daar moeten we voortdurend tijd, energie en geld in blijven investeren. Tegelijkertijd is het realiseren van een duurzaam en klimaatbestendig Nederland, op weg naar de 22e eeuw, een inspirerend doel dat ook kansen biedt. Het belangrijkste is dat we geen hypotheek nemen op de toekomst. Daarom zal in deze kabinetsperiode de reservering van ruimte die water nodig heeft, van de grond komen. Het kabinet zorgt voor snelheid in dit proces door duidelijke regie en heldere kaders. Het kabinet vindt het vooral dringend noodzakelijk om de onzekerheden over de kustverdediging nu zo goed mogelijk te doorgronden. Een nieuw in te stellen Deltacommissie zal een gezaghebbend en fundamenteel advies aan het kabinet uitbrengen, over een toekomstvast kustverdediging. Dat is een cruciale bouwsteen om Nederland klimaatbestendig te maken.

(bron: Watervisie 2007, Ministerie van Verkeer en Waterstaat).

Invloed van de watervisie op andere waterplannen.

Bijvoorbeeld de keuze voor een gescheiden afvoer van afvalwater en regenwater stelt eisen aan het gescheiden houden van die waterstromen. Dit vereist de organisatie van handhaving. Daarbij is een gerichte opleiding en training van medewerkers nodig om de handhaving uit te kunnen voeren en is een gerichte voorlichting van gebruikers noodzakelijk.

Het verbeelden van een visie in een motto kan helpen om invulling te geven aan (operationele) plannen en de taakopvatting van de betrokken partijen. Hoe specifieker het motto is voor de eigen situatie, hoe meer het richting geeft aan uitvoeringsplannen. Een motto als "naar een watervriendelijke stad" zou voor elke gemeente kunnen gelden. Maar bijvoorbeeld "naar een helder water-netwerk" is specifieker. Dit veronderstelt dat samenhang in de structuur van oppervlaktewater ontbreekt, dat water beter van kwaliteit moet worden en dat de betrokken organisaties (gemeente, waterschap, drinkwaterbedrijf, provincie) helderheid willen in de onderlinge samenwerking. Een motto en hierdoor een visie, is krachtiger naarmate de eigen motivatie om te handelen duidelijker in de boodschap ligt.

De watervisie geeft richting aan de uitwerking van maatregelen in een (verbreed) GRP en/of waterplan. Water en riolering krijgen zo binnen en buiten de gemeente een duidelijke plaats in de ontwikkeling en uitvoering van alle andere beleidsvelden. Kortom, de watervisie verbindt water en riolering in de eigen gemeente voor een (nog) krachtiger sturing op de omgeving.

Peter Ganzevles (Ganzevles Advies & Management)

Koen Westrik en Annemarie Wolters (Tauw)

Eric Oosterom (Stichting RIONED)